

**BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI**

MAI VĂN TÂN

**NGHIÊN CỨU MỐI QUAN HỆ GIỮA
CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU VÀ TĂNG TRƯỞNG
KINH TẾ Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH**

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

HÀ NỘI, 2014

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
TRƯỜNG ĐẠI HỌC BÁCH KHOA HÀ NỘI

MAI VĂN TÂN

NGHIÊN CỨU MỐI QUAN HỆ GIỮA
CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU VÀ TĂNG TRƯỞNG
KINH TẾ Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH

CHUYÊN NGÀNH: KINH TẾ CÔNG NGHIỆP

Mã số: 62310901

LUẬN ÁN TIẾN SỸ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học: **PGS.TS Nguyễn Ái Đoàn**

HÀ NỘI, 2014

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan, đây là công trình nghiên cứu khoa học độc lập của riêng tôi. Các số liệu trong luận án là trung thực và có nguồn gốc cụ thể, rõ ràng. Các kết quả của luận án chưa từng được công bố trong bất cứ công trình khoa học nào. Nếu có sai sót, tôi xin chịu hoàn toàn trách nhiệm trước pháp luật.

NGHIÊN CỨU SINH

Mai Văn Tân

LỜI CẢM ƠN

Luận án là kết quả nghiên cứu nghiêm túc của tác giả trong một thời gian dài, bằng nỗ lực của bản thân, sự hướng dẫn nhiệt tình chu đáo của PGS.TS Nguyễn Ái Đoàn và đóng góp của quý thầy cô và các đồng nghiệp.

Trước tiên, tác giả xin bày tỏ lòng biết ơn và cảm ơn sâu sắc đến PGS. TS. Nguyễn Ái Đoàn đã hướng dẫn, định hướng, ủng hộ và động viên tác giả trong suốt quá trình nghiên cứu.

Tác giả cũng xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới quý thầy cô giáo, người đã đem lại cho tác giả những kiến thức bổ trợ, tạo nền tảng lý luận cần thiết để nghiên cứu đề tài này. Đặc biệt là sự đóng góp và giúp đỡ tận tình của quý thầy cô Viện Kinh tế và Quản lý, viện Đào tạo sau đại học trường Đại Học Bách Khoa Hà Nội, trường Đại Kinh tế Quốc dân, trường Đại học Xây dựng Hà Nội, ...

Tác giả cũng xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành đến Trường Đại Học Bách Khoa Hà Nội, Trường Cao đẳng Giao thông vận tải III, Kiểm toán Nhà nước, Kiểm toán Nhà nước khu vực IV, Kiểm toán Nhà nước khu vực XIII đã tạo điều kiện và nhiệt tình giúp đỡ để tác giả hoàn thiện hồ sơ bảo vệ luận án

Cuối cùng, tác giả xin gửi lời biết ơn sâu sắc đến gia đình, bạn bè đã luôn ủng hộ, động viên và tạo điều kiện để tác giả hoàn thành công trình này.

Hà Nội, ngày 16 tháng 02 năm 2014

TÁC GIẢ

Mai Văn Tân

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	iii
LỜI CẢM ƠN	iv
MỤC LỤC	v
DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT	viii
MỞ ĐẦU	1
CHƯƠNG 1: NHỮNG VẤN ĐỀ LÝ LUẬN CHUNG VỀ QUAN HỆ GIỮA CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ VÀ TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ.....	10
1.1. Cơ cấu kinh tế và chuyển dịch cơ cấu kinh tế.....	10
1.1.1. Khái niệm về cơ cấu kinh tế, chuyển dịch cơ cấu kinh tế	10
1.1.2. Các tiêu chí đánh giá chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế.....	11
1.1.3. Các nhân tố ảnh hưởng đến chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế	13
1.2. Tăng trưởng kinh tế.....	15
1.2.1. Khái niệm tăng trưởng kinh tế.....	15
1.2.2. Thước đo và tiêu chí đánh giá tăng trưởng kinh tế.....	16
1.2.3. Các mô hình tăng trưởng kinh tế	20
1.3. Mối quan hệ giữa chuyển dịch cơ cấu ngành và tăng trưởng kinh tế	26
1.3.1. Quan hệ chuyển dịch cơ cấu và tăng trưởng kinh tế là mối quan hệ qua lại biện chứng	26
1.3.2. Chuyển dịch cơ cấu có vai trò quyết định tăng trưởng kinh tế.....	28
1.3.3. Tác động của chuyển dịch cơ cấu ngành tới tăng trưởng kinh tế có độ trễ ..	29
1.4. Những nhân tố ảnh hưởng tới quan hệ giữa chuyển dịch cơ cấu ngành và tăng trưởng kinh tế	30
1.4.1. Sự can thiệp của Nhà nước	31
1.4.2. Vai trò của doanh nghiệp.....	33
1.4.3. Trình độ, năng lực của người lao động.....	36
Kết luận chương 1	37
CHƯƠNG 2: PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU MỐI QUAN HỆ GIỮA CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU KINH TẾ VÀ TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ.....	38
2.1. Cơ chế tác động qua lại giữa chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế và tăng trưởng kinh tế.....	38
2.1.1. Tác động của chuyển dịch cơ cấu ngành đến tăng trưởng kinh tế	38
2.1.2. Tác động trở lại của tăng trưởng đến chuyển dịch cơ cấu ngành.....	42
2.2. Phương pháp đánh giá tác động của chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế đến tăng trưởng kinh tế	45

2.2.1. Các tiêu chí phản ánh tác động của chuyển dịch cơ cấu kinh tế đến tăng trưởng.....	45
2.2.2. Sử dụng mô hình định lượng đánh giá tác động của CDCCKT đến tăng trưởng kinh tế	50
2.3. Các mô hình chuyển dịch cơ cấu kinh tế chủ yếu của địa phương	53
2.3.1. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế của địa phương theo mô hình hướng ngoại.....	53
2.3.2. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế của địa phương theo mô hình hướng nội ...	54
2.3.3. Chuyển dịch cơ cấu kinh tế theo hướng kết hợp khai thác nguồn lực nội tại của địa phương với mở rộng quan hệ kinh tế với bên ngoài.....	55
2.4. Khung nghiên cứu của luận án.....	58
Kết luận chương 2	59
CHƯƠNG 3: THỰC TRẠNG CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU NGÀNH KINH TẾ VÀ TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ CỦA THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH TRONG THỜI GIAN QUA	60
3.1. Một số nét khái quát về điều kiện phát triển của thành phố Hồ Chí Minh..	60
3.1.1. Về điều kiện tự nhiên.....	60
3.1.2. Kinh tế, xã hội	62
3.1.3. Môi trường và điều kiện phát triển.....	64
3.2. Thực trạng tăng trưởng và chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế	65
3.2.1. Thực trạng tăng trưởng kinh tế.....	65
3.2.2. Thực trạng chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế.....	68
3.2.2. Các yếu tố cơ bản tác động đến tăng trưởng và chuyển dịch cơ cấu kinh tế.....	78
Kết luận chương 3	85
CHƯƠNG 4: PHÂN TÍCH TÁC ĐỘNG CỦA CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU NGÀNH ĐẾN TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ Ở THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH. 87	87
4.1. Khái quát chung về thực trạng quan hệ giữa chuyển dịch cơ cấu ngành với tăng trưởng kinh tế	87
4.2. Phân tích tác động của chuyển dịch cơ cấu đến tăng trưởng kinh tế	91
4.2.1. So sánh động thái chuyển dịch cơ cấu và động thái tăng trưởng	91
4.2.2. Tác động của chuyển dịch cơ cấu kinh tế thông qua chuyển dịch cơ cấu lao động và gia tăng năng suất lao động	93
4.2.3. Tác động thông qua chuyển dịch cơ cấu mặt hàng xuất khẩu.....	95
4.2.4. Tác động của chuyển dịch cơ cấu ngành đến chất lượng tăng trưởng ...	96
4.3. Phân tích định lượng tác động của chuyển dịch cơ cấu ngành đến tăng trưởng thông qua hàm sản xuất Cobb – Douglas	99
4.3.1. Xây dựng mô hình	99

4.3.2. Phân tích kết quả từ mô hình	101
4.4. Đánh giá tác động của chuyển dịch cơ cấu ngành với tăng trưởng kinh tế của Thành phố Hồ Chí Minh thời gian qua	103
4.4.1. Thành tựu và hạn chế.....	103
4.4.2. Nguyên nhân của hạn chế.....	106
Kết luận chương 4	108
CHƯƠNG 5: ĐỊNH HƯỚNG VÀ GIẢI PHÁP CHUYỂN DỊCH CƠ CẤU NGÀNH KINH TẾ THÀNH PHỐ HỒ CHÍ MINH NHẪM THÚC ĐẨY TĂNG TRƯỞNG KINH TẾ	110
5.1. Bối cảnh trong nước và quốc tế tác động đến chuyển dịch cơ cấu kinh tế và tăng trưởng kinh tế thành phố Hồ Chí Minh	110
5.1.1. Bối cảnh quốc tế	110
5.1.2. Bối cảnh trong nước	113
5.1.3. Bối cảnh phát triển của thành phố Hồ Chí Minh.....	118
5.1.4. Đánh giá thuận lợi và khó khăn của Thành phố Hồ Chí Minh.....	119
5.2. Định hướng chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế nhằm thúc đẩy tăng trưởng kinh tế Thành phố Hồ Chí Minh đến 2025	120
5.3. Giải pháp thực hiện chuyển dịch cơ cấu kinh tế	126
5.3.1. Giải pháp về đào tạo, phát triển nguồn lực.....	126
5.3.2. Giải pháp về thị trường và tiêu dùng.....	127
5.3.3. Giải pháp về ứng dụng khoa học – công nghệ	127
5.3.4. Giải pháp về phát triển kinh tế nhiều thành phần.....	128
5.3.5. Nâng cao hiệu lực quản lý Nhà nước về vốn đầu tư và hỗ trợ chuyển dịch cơ cấu kinh tế.....	129
5.3.6. Tiếp tục cải thiện môi trường đầu tư	131
5.3.7. Hoàn thiện công tác quy hoạch phát triển tổng thể các ngành và chương trình chuyển dịch cơ cấu kinh tế.....	132
5.3.8. Nhóm giải pháp cụ thể.....	134
Kết luận chương 5	144
KẾT LUẬN.....	145
KIẾN NGHỊ	148
MỘT SỐ CÔNG TRÌNH CỦA TÁC GIẢ LIÊN QUAN TỚI LUẬN ÁN....	149
TÀI LIỆU THAM KHẢO	150

DANH MỤC CÁC TỪ VIẾT TẮT

CDCCKT	Chuyển dịch cơ cấu kinh tế
CDCCNKT	Chuyển dịch cơ cấu ngành kinh tế
CNH	Công nghiệp hóa
FDI	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
GDP	Tổng sản phẩm quốc nội
GNP	Tổng sản phẩm quốc dân
GO	Tổng giá trị sản xuất
HĐH	Hiện đại hóa
IC	Chi phí trung gian
ICOR	Tỷ lệ gia tăng vốn trên sản lượng (hiệu quả sử dụng vốn đầu tư)
KCN	Khu công nghiệp
KCX	Khu chế xuất
KHCN	Khoa học công nghệ
KT-XH	Kinh tế - xã hội
NXB	Nhà xuất bản
OLS	Phương pháp bình phương nhỏ nhất
TĐĐQG	Tập đoàn đa quốc gia
TFP	Năng suất nhân tố tổng hợp
TP.HCM	Thành phố Hồ Chí Minh
USD	Đồng Đô la Mỹ
VKTTĐPN	Vùng kinh tế trọng điểm phía nam
VND	Đồng Việt Nam
WB	Ngân hàng Thế giới
WTO	Tổ chức thương mại thế giới
XNK	Xuất nhập khẩu

DANH MỤC CÁC BẢNG, BIỂU ĐỒ, HÌNH VẼ

BẢNG

Bảng 3.1.	So sánh một số chỉ tiêu của TP.HCM và các địa phương trong cả nước năm 2010.....	67
Bảng 3.2.	Cơ cấu ngành kinh tế TP.Hồ Chí Minh qua các năm.....	69
Bảng 3.3.	Cơ cấu giá trị sản xuất ngành nông-lâm-ngư nghiệp của TP.HCM giai đoạn (1993-2012).....	69
Bảng 3.4.	Cơ cấu giá trị sản phẩm ngành công nghiệp-xây dựng TP.HCM giai đoạn 1993-2012.....	71
Bảng 3.5.	Cơ cấu GDP của ngành dịch vụ TP.HCM (1993-2012).....	72
Bảng 3.6.	Số lượng và cơ cấu lao động của TP.HCM phân theo khu vực kinh tế (1993-2012).....	74
Bảng 3.7.	Cơ cấu lao động một số ngành (%).....	76
Bảng 3.8.	Năng suất lao động ở một số ngành.....	76
Bảng 3.9.	Một số chỉ tiêu đánh giá xuất nhập khẩu TP.HCM giai đoạn (1993-2012).....	77
Bảng 3.10.	Tổng hợp nguồn vốn đầu tư của TP.HCM giai đoạn (1993-2012)	79
Bảng 3.11.	Vốn đầu tư và tỷ lệ đầu tư so với GDP giai đoạn 1993-2012.....	80
Bảng 3.12.	Cơ cấu vốn đầu tư trên địa bàn TP.HCM chia theo khu vực giai đoạn 1993-2012.....	81
Bảng 3.14.	Sản phẩm và dịch vụ với vốn đầu tư trong KCN và khu chế xuất.....	83
Bảng 4.1.	Tăng trưởng GDP của TP.HCM và cả nước.....	91
Bảng 4.2.	So sánh tỷ lệ chuyển dịch cơ cấu và tốc độ tăng trưởng.....	92
Bảng 4.3.	Cơ cấu lao động và tỷ lệ chuyển dịch chuyển dịch cơ cấu lao động.....	93
Bảng 4.4.	Đánh giá tăng trưởng theo mức độ đóng góp của các yếu tố sản xuất.....	98
Bảng 4.5.	Tỷ lệ nghèo của TP.HCM so với Hà Nội và cả nước.....	98
Bảng 4.6.	Variables Entered/Removedb.....	99
Bảng 4.7.	Model Summaryb.....	100
Bảng 4.8.	ANOVA b.....	100

Bảng 4.9	Coefficientsa.....	100
Bảng 4.10	Coefficient Correlationsa	100
Bảng 4.11	Collinearity Diagnosticsa	101
Bảng 4.12	Residuals Statisticsa	101
Bảng 4.13:	Vị trí quan trọng của các yếu tố (hệ số hồi quy chuẩn hóa).....	103

BIỂU ĐỒ

Biểu đồ 2.1:	Tác động của ngoại thương tới tăng trưởng kinh tế.....	41
Biểu đồ 2.2:	Đường Engel	43
Biểu đồ 3.1.	Tăng trưởng kinh tế TP. Hồ Chí Minh giai đoạn 1993-2012.....	66
Biểu đồ 3.2.	Cơ cấu ngành kinh tế thành phố (giá thực tế)	68
Biểu đồ 3.3.	Đồ thị tổng hợp vốn đầu tư TP.HCM giai đoạn (1993-2012).....	79
Biểu đồ 3.4.	Đồ thị mối quan hệ giữa đầu tư và GDP của TP.HCM giai đoạn (1993-2012)	80
Biểu đồ 3.5.	Đầu tư trong nước và nước ngoài giai đoạn (1993-2012).....	81
Biểu đồ 4.1.	Động thái tăng trưởng của các ngành (%).....	88
Biểu đồ 4.2.	Đồ thị tăng trưởng của TP.HCM và cả nước (1993-2012)	91
Biểu đồ 4.3	Năng suất lao động của 7 phân ngành chủ yếu	94
Biểu đồ 4.4.	Giá trị xuất khẩu của TP. Hồ Chí Minh (1993 – 2012)	95
Biểu đồ 4.5.	Tăng trưởng xuất khẩu với tăng trưởng kinh tế	96
Biểu đồ 4.6.	PCI của TP HCM và các địa phương	97

HÌNH VẼ

Hình: 2.1	Cơ chế tác động giữa chuyển dịch cơ cấu ngành và tăng trưởng kinh tế.....	42
Hình: 2.2	Khung nghiên cứu của Luận án.....	58